

Ekstern periodisk evaluering av
LL.M. LAW OF THE SEA
ved UiT Norges arktiske universitet

(2022/2023)

Øystein Jensen (leder)

Sonja Elin Kleven Jakobsen

Henrik Ringbom

1. Sammenfatning

Evalueringen av LL.M.-studiet i havrett ved UiT - Norges arktiske universitet har vært gjennomført i perioden fra september 2022 til februar 2023. Med grunnlag i skriftlig bakgrunnsmateriale, campus-besøk og intervjuer har komiteen dannet seg et bilde av studieprogrammets nivå og innhold, samt studiets samfunns- og arbeidslivsrelevans. Generelt er komiteens inntrykk at studiet rekrutterer godt og tilbyr en attraktiv og viktig utdanning. Vi vil fremheve at både undervisningsledere, faglærere og studenter synes å trives godt på et studium som har tett tilknytning til et dynamisk og dyktig internasjonalt forskningsmiljø; Norsk senter for havrett. Våre funn fremkommer i teksten like nedenfor og er oppsummert i rapportens punkt 12. Vi håper disse kan være til hjelp i det videre arbeidet med utviklingen av studieprogrammet.

2. Innledning

Periodiske evalueringer inngår som et ledd i studiekvalitetsarbeidet ved UiT - Norges arktiske universitet (UiT) i henhold til i studiekvalitetsforskriften § 2-1 annet ledd.¹ UiTs rammeverk for periodiske evalueringer følger av *Retningslinjer for periodisk evaluering av studietilbud*,² samt *Veiledende prosedyrebeskrivelse for gjennomføring av periodisk evaluering av studietilbud*.³ I tillegg fremgår følgende formålsbeskrivelse for periodiske evalueringer av UiTs eget kvalitetssystem for utdanning:

Gjennom periodiske evalueringer skal det vurderes hvordan studietilbudets nivå og innhold framstår i forhold til det fremste innen fagfeltets forskning og fagdidaktikk for studietilbudets aktuelle innretning. I tillegg skal relevans for samfunns- og arbeidsliv vurderes. Evalueringskomiteen skal komme med konkrete forslag til hvordan studietilbudet kan videreutvikles.⁴

¹ Forskrift om kvalitetssikring og kvalitetsutvikling i høyere utdanning og fagskoleutdanning, 1. februar 2010.

² *Retningslinjer for periodisk evaluering av studietilbud*, fastsatt av Universitetsdirektøren, i kraft 1. mai 2021. Tilgjengelig på: <https://uit.no/Content/733558/cache=1623401046000/Retningslinjer+for+periodisk+evaluering+av+studietilbud.PDF> (13. februar 2023).

³ Tilgjengelig på: <https://uit.no/Content/733563/Veiledende%20prosedyrebeskrivelse%20for%20gjennomf%C3%B8ring%20av%20periodisk%20evaluering%20av%20studietilbud.PDF> (13. februar 2023).

⁴ UiTs kvalitetssystem for utdanning beskriver universitetets mål for det systematiske kvalitetsarbeidet og definerer roller, ansvar, oppgaver og oppfølgingsprosesser. Se nærmere på https://uit.no/utdanning/kvalitetssystem#innhold_578461 (besøkt 13. februar 2023).

Dekan ved Det juridiske fakultet peker hvert år ut studieprogram som skal gjennomgå periodisk evaluering.⁵ Studieåret 2022/2023 er *LL.M. Law of the Sea* pekt ut for evaluering.⁶ Forberedelsesprosessen for evalueringsarbeidet er nærmere beskrevet i rapporten *Periodisk evaluering av LL.M-programme in Law of the Sea: Bakgrunn, mandat og rammer (2022-2023)*.

3. Evalueringskomitéens medlemmer

Følgende medlemmer har vært oppnevnt til å sitte i evalueringskomiteén:

- Dr. Øystein Jensen, jurist og professor i rettsvitenskap ved Universitetet i Sørøst-Norge/seniorforsker ved Fridtjof Nansens Institutt (leder).
- Sonja Elin Kleven Jakobsen, jurist og seniorrådgiver i Direktoratet for utviklingssamarbeid (NORAD).
- Dr. Henrik Ringbom, jurist og professor i havsjuridik ved Åbo Akademi og professor II ved Universitetet i Oslo.

4. Komiteens oppdrag/mandat

Komiteens mandat er inntatt i Vedlegg 4 i dokumentet *Periodisk evaluering av LL.M-programme in Law of the Sea: Bakgrunn, mandat og rammer (2022-2023)*. Det fremgår av mandatet at komiteen skal «vurdere studieprogrammets styrker og gi konkrete forslag til hvordan studieprogrammet kan videreutvikles». Evalueringskomiteen er videre bedt om å vie følgende områder særskilt oppmerksomhet:

- *Studieprogrammets nivå og innhold*, spesielt relatert til sammenheng mellom opptakskrav til studieprogrammet og de faglige kravene som stilles til studentene gjennom studieforløpet, samt studieprogrammets læringsutbyttebeskrivelser, undervisningsaktiviteter, pensum og vurderingsmetoder, sett i sammenheng med nyere forskning/kunnskapsutvikling på fagområdet.

⁵ *Periodisk evaluering av studietilbudene ved Det juridiske fakultet – plan frem til år 2025*, datert 27. april 2020.

⁶ Studieprogrammet *LL.M. Law of the Sea* ble med involvering av eksterne fagpersoner sist gang evaluert i 2016, men den gang med et bredere mandat. Se *Evaluation Report – Master of Laws (LL.M.) in Law of the Sea*. Evalueringskomiteen anbefalte enkelte endringer i studieprogrammet av både akademisk og administrativ karakter.

- *Studieprogrammets relevans for samfunns- og arbeidsliv*, herunder sammenheng mellom studieprogrammets omfang, faglige innretning og videre utdannings- og/eller yrkesmuligheter.

I tillegg til de forhold som er særskilt fremhevet ovenfor, heter det i oppdraget at evalueringskomiteen også kan «velge å ta med andre kvalitetsområder den finner relevant».

Et formelt overleveringsmøte for oppdraget fant sted digitalt den 30. august 2022. Foruten komiteens medlemmer, deltok dekan Tore Henriksen, prodekan for utdanning Kristine Helen Korsnes, studieprogramleder Iva Parlov, studenttillitsvalgt Marine Borot, fakultetsdirektør Øyvind Edvardsen, seksjonsleder Hege Skarsfjord, seniorrådgiver Jørgen Ytreberg og administrativt ansvarlig for studieprogrammet Henriette Fonjong, i møtet. I møtet ble bakgrunnen for den periodiske evalueringen og tidslinjen for arbeidet presentert. Det ble bemerket at det ikke har vært satt spesifikke krav til omfang av rapporten, eller hvordan rapporten skal se ut. Det ble likevel forutsatt at rapporten skal gi anbefalinger med begrunnelser og drøftelser. Budsjettoversikt for oppdraget ble gjennomgått og det ble orientert om muligheten for administrativ støtte underveis i arbeidet.

I møtet ble det også reist spørsmål fra ett komite-medlem om hvor lang tid tilbake i tid evalueringen skulle omfatte. Det ble fra fakultetet vist til at i UiTs retningslinjer for periodiske evalueringer,⁷ er det tatt utgangspunkt i at evalueringsarbeider bør omhandle studieprogrammets utvikling de siste tre årene.

Komiteens medlemmer har diskutert mandatet, og har funnet det tydelig. Ved utnevning av komiteen, og i senere epost-kommunikasjon, har det blitt uttrykt forventning om at evalueringens rapport skulle foreligge innen 1. mars 2023.

5. Evalueringsmateriale

I sitt arbeid har komiteen hatt tilgang til all relevant dokumentasjon knyttet til studieprogrammets innhold, emneplaner, tidligere evalueringer av programmet, m.m. Dokumenter har blitt gjort tilgjengelig digitalt for komiteens medlemmer (pkt. 5.1

⁷ Se UiTs kvalitetssystem for utdanning, tilgjengelig på https://uit.no/utdanning/kvalitetssystem#innhold_578461 (13. februar 2023).

nedenfor). I slutten av november 2022 gjennomførte komiteen også et institusjonsbesøk til Det juridiske fakultet ved UiT (pkt. 5.2 nedenfor). Komiteen gjennomførte intervjuer med emne-ansvarlig for studieprogrammet, studenter, en faglærer og en representant fra dekanatet.

5.1 Digitalt tilgjengelig dokumentasjon

Siden 2. september 2022 har komiteen hatt tilgang til et Teams-område med dokumenter som har vært relevante for evalueringsarbeidet. Teams-området har inneholdt følgende:

- Mappene **Bakgrunnsdata** og **Evalueringer og rapporter**, bestående av materiale som beskriver status for studieprogrammet de siste 3-5 år, både i form av kvantitative data og kvalitative vurderinger. Her har informasjon om søknads- og opptakstall, frafall, karakterfordeling, studiebarometer, tidligere evalueringsrapporter, m.m. ligget.
- I mappen **Prosess og mandat** har komiteens mandat og budsjett for oppdraget ligget, samt plan for periodiske evaluering av studietilbudene ved Det juridiske fakultet ved UiT, generelle rammer for evalueringen, m.m.
- Mappen **Strategisk handlingsplan** har inneholdt den nyeste strategiske handlingsplanen for Det juridiske fakultet ved UiT.
- Teams-området har også inneholdt studieprogrammets emneplan, bakgrunnsrapport for den periodiske evalueringen av *LL.M.*-programmet i havrett, UiTs retningslinjer for periodisk evaluering av studietilbud og tilhørende endringer i kvalitetssystemet for utdanning, samt en eksempelrapport på periodisk evaluering av et studieprogram ved UiT.

Informasjonen i disse dokumentene har vært til hjelp i komiteens arbeid. I tillegg har komiteens medlemmer besøkt Det juridiske fakultets nettsider, hvor også *LL.M.*-programmet i havrett har egne, informative nettsider om opptak til studieprogrammet, studiets innhold, pensumlister, læringskrav, m.m.

5.2. Institusjons-besøk og intervju

Komiteen besøkte Det juridiske fakultet ved UiT 23.–24. november 2022. Formålet med besøket var først og fremst å intervjuere studenter, ansatte og ledelse ved *LL.M.*-programmet. Intervjuene ble gjennomført over to dager. Hele evalueringskomitéen deltok som intervju-panel. Det ble tatt notater under intervjuene. Disse ble diskutert og vurdert i etterkant av intervjuene.

Spørsmål til intervju ble utformet med bakgrunn i komitémedlemmenes individuelle gjennomlesing av tilgjengeliggjort dokumentasjon, samt etterfølgende diskusjoner blant komitémedlemmene. Intervjuobjekter ble valgt ut basert på vurdering av deres muligheter til å besvare spørsmål relatert til mandatet, og som ikke kunne besvares fullgodt bare med bakgrunn i nærlesing av den skriftlige dokumentasjonen.

Følgende personer ble valgt ut til intervju:

- Dr. Iva Parlov, postdoktor ved UiT og studieprogramleder for *LL.M.*-programmet.
- Dr. Maria Madalena das Neves, førsteamanuensis ved UiT, faglærer ved *LL.M.*-programmet og tidligere studieprogramleder for studieprogrammet.
- Kristine H. Korsnes, prodekan for utdanning ved Det juridiske fakultet.
- Tre studenter ved *LL.M.*-programmet.

Utover det mer formelle intervju-opplegget som fant sted i Tromsø i november 2022, har komiteen også snakket med flere tidligere studenter ved *LL.M.*-programmet.

5.3 Supplerende informasjon

Foruten dokumentasjonen som har vært samlet og tilgjengeliggjort digitalt til komitéen under evalueringsarbeidet, har fakultetet velvillig invitert komiteen til å etterspørre eventuell annen relevant dokumentasjon som den har hatt behov for i sitt arbeid. Komiteen har imidlertid ikke funnet det nødvendig å be fakultetet om supplerende informasjon.

6. Metode og nærmere om komiteens arbeid

Evalueringsmetoden har vært basert på skriftlig dokumentasjon og intervjuer.

Etter overleveringsmøtet for oppdraget den 30. august 2022, samt individuell gjennomlesning av det skriftlige materialet i Teams-rommet, har komiteen holdt

nettmøter per Skype/Zoom og telefonmøter. Fremdriftsplan ble bestemt tidlig i prosessen, oppgaver ble fordelt og mandat for arbeidet ble diskutert og tolket i september 2022.

Detaljer om møte-/intervjudag ved Det juridiske fakultet ble planlagt i oktober 2022, herunder med forberedelse av spørsmål til intervjuobjektene. Det ble gjennomført forberedende og oppsummerende møter ved besøket til fakultetet både den 23. og 24. november 2022.

Komiteleder har strukturert og koordinert det interne arbeidet i komiteen, samt samlet skriftlige og muntlige innspill fra komiteens medlemmer. Komiteens leder har ført evalueringsrapporten i pennen, men den er utarbeidet i samarbeid mellom alle evalueringskomiteens medlemmer. Rapporten har blitt diskutert i korrespondanse mellom komiteens medlemmer underveis i arbeidet og endelig ferdigstilt etter et nettmøte den 26. februar 2023. Alle komitémedlemmene har lest gjennom siste versjon av rapporten og stiller seg bak innholdet.

7. Nøkkelinformasjon om studieprogrammet

En *LL.M.* (fra latin *Legum Magister*) er en mastergrad i rettsvitenskap. Den er først og fremst et supplement til juridiske profesjonsstudier og tas vanligvis av ferdigutdannede eller viderekomne jurister som ønsker å spesialisere seg i et bestemt rettsområde.

Det juridiske fakultet ved UiT har tilbudt en *LL.M.*-grad i havrett siden 2008. Gjennom undervisning, læringsaktiviteter og skriving av masteroppgave tilbys en utdanning som skal gi studentene grundige kunnskaper om havets folkerett. Studentene undervises og veiledes av jurister ved Det juridiske fakultet, hvorav de fleste også har en tilhørighet til forskningssenteret Norsk senter for havrett, samt eksperter og gjesteforelesere fra andre akademiske institusjoner, internasjonale organisasjoner, folkerettsdomstoler, m.m. Undervisningen består av forelesninger, seminarer, skrivekurs, prosedyre-øvelse og ekskursjoner til relevante institusjoner. Studiet i havrett er et intenst fulltidsstudium som går sammenhengende over ett kalenderår, med oppstart i august og med innlevering av masteroppgave de første dagene av september i påfølgende år (se *Figur 1: Studiets struktur* nedenfor).

Studiet utgjør til sammen 90 studiepoeng. Det omfatter fire ulike kursemner på 15 studiepoeng hver. I tillegg skal studentene skrive en masteroppgave på 30 studiepoeng. Utdanningsløpet går derfor over tre semestre. Studentene starter med å gjennomføre et

innføringskurs i havrett i løpet av høstsemesteret (JUR-3050 *General Law of the Sea*). Dette kurset gir en grunnleggende innføring i havretten som folkerettsdisiplin. Her behandles regler om maritime soner, maritim avgrensning, tvisteløsning, regelverket for marin havforskning, navigasjon, m.m. Kurset danner grunnlaget for JUR-3054 *General Law of the Sea II*, hvor studentene går mer i dybden på de nevnte temaene, blant annet reglene om tvisteløsning, maritim sikkerhet og maritim avgrensning. Det avholdes en 6-timers skoleeksamen i hver av de to kursene.

Det påfølgende semesteret gjennomføres to nye kurs i henholdsvis havmiljørett (JUR-3052 *Protection of the Marine Environment by International Law*) og havrett i Arktis (JUR-3053 *Law of the Sea and the Arctic*). JUR-3052 tar for seg havrettens miljøregler, med fokus blant annet på forvaltningen av levende og ikke-levende ressurser, rettslige implikasjoner av klimaendringer for havretten, m.m. Dette kurset avsluttes også med en skriftlig 6-timers skoleeksamen.

Det andre kurset i vårsemesteret – JUR-3053 – omhandler spesifikke havrettslige problemstillinger i Arktis. Her er fokus på jurisdiksjonsforhold og -konflikter i verdens nordligste havområder. Svalbardtraktatens geografiske anvendelsesområde og urfolks menneskerettigheter med hensyn til bruk og utnyttelse av marine områder, er blant temaene som studentene skal tilegne seg kunnskaper av. Vurderingsformen er annerledes enn tidligere i utdanningen og består av en skriftlig hjemmeeksamen som pågår over 4 dager, påfulgt av en muntlig eksamen.

Det tredje semesteret starter rett etter vårsemesteret og gjennomføres i løpet av sommermånedene. Her skal studentene skrive en masteravhandling på 30 studiepoeng. Kandidatene velger selv tema for oppgaven, som må være havrettslig relevant og som skal godkjennes av fakultetet. Det er krav til et visst omfang på oppgaven, skriftspråket skal være engelsk, det er krav til referansestil som for andre juridiske tekster, m.m. Studentene har rett til individuell veiledning i skriveprosessen.

Semester	Kurs	Studiepoeng
1. semester (høst)	JUR-3050 <i>General Law of the Sea</i>	15
	JUR-3054 <i>General Law of the Sea II</i>	15
2. semester (vår)	JUR-3052 <i>Protection of the Marine Environment by International Law</i>	15
	JUR-3053 <i>Law of the Sea and the Arctic</i>	15
3. semester (sommer)	JUR-3910 <i>Master's thesis in Law of the Sea</i>	30

Figur 1: Studiets oppbygning

Masterprogrammet i havrett er dimensjonert for 20 studenter. Søkertallene viser at studieprogrammet rekrutterer godt. I 2019 søkte 79 studenter opptak til programmet. I 2020 var søkertallet 145 studenter og i 2021 mottok programmet 129 søknader om opptak.⁸ Tallene i 2020 og 2021 er markant høyere enn tidligere år. Som følge av pandemien har det generelt vært høye søkertall innenfor høyere utdanning de siste årene.

Hvor mange nye studenter som får tilbud om opptak hvert år, kommer an på hvor mange studenter som er tatt opp tidligere og som av ulike grunner har utsatt studiestart, er i permisjon, har faglige forsinkelser, osv. Det reelle studenttallet avgjøres også av hvor mange av de som får tilbud om studieplass som faktisk takker ja og møter ved studiestart.

I 2019 var det 15 nye studenter som ble tatt opp på mastergradsprogrammet i havrett. I 2020 var antallet 14 og i 2021 ble det tatt opp 17 nye studenter. I både 2019, 2020 og 2021 var det 15 studenter som møtte til studiestart.

⁸ Dokument (UiT): «Utvalgte nøkkeltall for utdanningsvirksomheten 2021».

8. Evalueringstemaer

UiTs eget kvalitetssystem for utdanning angir følgende evalueringstemaer som særskilt relevante i studieprogram-evalueringer:⁹

- **Programdesign- og ledelse:** Omfatter studietilbudets faglige innhold, organiseringen av de ulike delene som inngår, og hvordan studietilbudet ledes og utvikles.
- **Inntakskvalitet:** Omfatter oppdatert og relevant informasjon om utdanningene, hensiktsmessige opptakskrav og de faglige forkunnskaper og andre forutsetninger (motivasjon, erfaringer, ambisjon) som studentene har med seg når de begynner på en utdanning, og hvordan de klarer å nyttiggjøre seg disse når de begynner på studieprogrammet.
- **Kvalitet i undervisning og vurdering:** Omfatter undervisernes utdanningsfaglige kompetanse, brukte undervisnings-, lærings- og vurderingsformer, studentenes egeninnsats for tilegnelse av kunnskap og andre forhold som bidrar til studentenes læring.
- **Relevanskvalitet:** Omfatter utdanningenes relevans for samfunnet, arbeidslivets behov for kompetanse og den langsiktige verdiskapningen som utdanningen bidrar til for samfunnet og den enkelte student. Relevanskvalitet inkluderer også den enkelte students evne til å reflektere over egen kompetanse og formidle denne på en tydelig måte.
- **Rammekvalitet:** Omfatter studentenes organisatoriske, fysiske og psykososiale læringsmiljø, samt det faglige miljøet rundt utdanningene.
- **Læringsutbytte:** Omfatter studentenes faglige prestasjoner og oppnådd læringsutbytte.

Hensett til utformingen av mandatet for nærværende evaluering, har komiteen funnet at momenter knyttet til kvalitetsområdene «programdesign», «inntakskvalitet» og «relevanskvalitet» er særskilt aktuelle å se nærmere på. Vi har imidlertid valgt en inndeling nedenfor som harmonerer best mulig med oppdraget i mandatet og da slik at vi først ser nærmere på det vi har valgt å kalle «studieprogrammets nivå og innhold» (pkt.

⁹ Se https://uit.no/utdanning/kvalitetssystem#kapittel_577480 (besøkt 12. desember 2022).

9 nedenfor) og deretter «studieprogrammets relevans for samfunns- og arbeidsliv» (pkt. 10 nedenfor).

I lys av at mandatet åpner opp for at andre temaer tas i betraktning, har evalueringskomiteen også funnet det på sin plass å skrive noe kort om studiets rammekvalitet, faglige bærekraft og strategiske betydning, herunder studentenes læringsmiljø og hvordan studieprogrammet er forankret i UiTs og Det juridiske fakultetets (forsknings)strategier (pkt. 11 nedenfor).

9. Studiets nivå og innhold

9.1 Opptakskrav til studieprogrammet

Komiteen er blitt bedt om å se særskilt nærmere på sammenhengen mellom opptakskrav til studieprogrammet og de faglige kravene som stilles til studentene gjennom studieforløpet. I opptakskravene til studiet heter det at søkere, foruten å måtte dokumentere «adequate proficiency in English», må «at minimum, hold a bachelor degree or equivalent of at least three years duration in law or political science at university level. They must also document knowledge of the fundamentals of international law and international politics».

Komiteen merker seg at det i mandatet er fremhevet at studiets opptakskrav ikke inneholder et spesifikt omfangskrav til fordypning i relevante fag knyttet til fagområdet i studieprogrammet, jfr. vilkårene i forskrift om mastergrad § 3 annet ledd og § 7.¹⁰ Spørsmålet komiteen har drøftet og vurdert er hvilke krav til fordypningsområde som *bør* inntas i opptaksgrunnlaget på grunnlag av det læringsutbytte som studentene er forventet å inneha ved fullført studium. Vi har også diskutert hvordan et eventuelt endringsforslag vil påvirke studieprogrammets faglige innretning og faglige nivå.

I opptakskravene heter det at søkerne må ha en bachelorgrad (eller tilsvarende) av tre års varighet (180 studiepoeng) i enten jus eller statsvitenskap, og at denne utdanningen må være på universitetsnivå. Studentene må videre kunne dokumentere kunnskaper om grunntrekkene i folkerett og internasjonal politikk. I tillegg gjelder krav til gjennomsnittskarakter (C/2,5).

Det er altså en avsluttet grunnutdanning i fagene jus og statsvitenskap – gitt også at karakterkravet er oppfylt – som gir grunnlag for opptak til *LL.M.*-studiet i havrett.

¹⁰ Forskrift om krav til mastergrad (FOR-2005-12-01-1392).

Hensett til de kurs og emner som inngår i masterstudiet, er det vårt syn at en bachelorgrad i jus gir gode faglige forutsetninger for å fordype seg i havrett slik emneplan, læringskrav, m.m., er lagt opp på *LL.M.*-studiet. Alle integrerte bachelorutdanninger i jus som tilbys ved norske læresteder har et innslag av folkerett i sin emneplan¹¹ – både generell folkerett og mer spesialiserte folkerettsdisipliner som internasjonale menneskerettigheter.

Mange av de studenter som søker seg til havrettsstudiet i Tromsø kommer fra utlandet og søker opptak på grunnlag av utenlandsk grunnutdanning i rettsvitenskap. Basert på de undersøkelser som komiteen har gjort, fremgår det at integrerte grunnutdanninger i jus fra utenlandske læresteder, også har relativt store innslag av folkerett i studiet. Dette gjør viderekomne jusstudenter – enten de har sin grunnutdanning fra Norge eller utlandet – godt rustet for å ta fatt på et spesialisert studium i havrett. Basert på intervjuer som komiteen har gjort med nåværende og tidligere studenter ved *LL.M.*-studiet, må det likevel antas at det også for jusstudenter oppleves relativt krevende å starte på et omfattende studium av en folkerettsdisiplin som uansett ikke har vært dominerende i studentenes juridiske grunnutdanning.

For komiteen fremstår havretts-masteren ved UiT mest av alt som et rettsdogmatisk studieprogram. Ser man på læreplanen, pensumlister, aktiviteter i form av prosedyre-konkurranser, m.m., er rettsvitenskap helt klart den dominerende fagdisiplin. Likevel er det også mulig å få opptak til *LL.M.*-studiet med fagbakgrunn innen statsvitenskap.

Det er ingen unik ordning UiT har valgt i så måte. Komiteen er kjent med at det ved flere andre utdanningsinstitusjoner er mulig å ta en *LL.M.*-grad med annen fagbakgrunn enn jus. Det kreves da oftest en annen relevant utdanning *eller* praksis med direkte tilknytning til faget man vil studere i *LL.M.*-graden.

Det kan argumenteres for at statsvitenskap er spesielt godt egnet som relevant grunnutdanning for opptak til masterstudiet i havrett. Hensett til studiets læringskrav, pensum, m.m. vil ikke komiteen hevde at havrettsstudiet er utpreget tverrfaglig eller ligger i skjæringsfeltet mellom folkerett og statsvitenskap. Men det er store innslag av internasjonal havpolitikk i havretten. Statsvitenskapelig innsikt bidrar til bedre forståelse av mellomfolkelige relasjoner, herunder hvordan traktatregimer oppstår, utvikler seg og

¹¹ Bachelor eller 3-årig grunnutdanning i jus tilbys ved Universitetet i Oslo (UiO), Universitetet i Bergen (UiB), UiT, Universitetet i Sørøst-Norge (USN), Universitetet i Agder (UiA), Universitetet i Stavanger (UiS), Handelshøyskolen BI og Høgskolen Innlandet.

har effekt. To andre momenter er viktige her – momenter som også knytter seg til havrettsstudiets samfunnsrelevans. For det første: samfunnet trenger statsvitere som kan noe om havrett. For det andre: det er viktig at ulike profesjoner lærer seg å jobbe sammen. Denne dialogen møter studentene senere i arbeidslivet, også om man skal arbeide med havrett.

Basert på samtaler som komiteen har hatt med tidligere studenter som har gjennomført *LL.M.*-programmet, og som ikke har sin grunnutdanning i jus, er det ikke noe som tyder på at statsviterne i større grad enn juristene sliter spesielt med å følge studiets progresjon eller oppnå det forventede læringsutbytte. Komiteen er likevel av den oppfatning at en hvilken som helst grunnutdanning i statsvitenskap ikke nødvendigvis er tilstrekkelig for opptak til et krevende studium i havrett. Slik det bør kreves at det for en bachelorutdanning i jus har vært et innslag av folkerettslige emner, bør det av en grunnutdanning i statsvitenskap også kreves at det har vært et innslag av studiefeltet internasjonal politikk. Det er særlig i denne grenen av statsvitenskapen at man tilegner seg de nødvendige forutsetninger for å ta fatt på studier av folkerettslige fag.

For å sikre det faglige nivået til studenter som får opptak på *LL.M.*-studiet, er komiteen derfor av den oppfatning at selv om både jus og statsvitenskap fortsatt bør kunne kvalifisere for opptak, så må det være innslag av en internasjonal komponent i begge grunnutdanningene. Opptakskravene tar rett nok allerede høyde for dette, men kriteriene fremstår uklare. Det heter at i tillegg til grunnutdanning i statsvitenskap eller jus, så må søkerne også kunne dokumentere «knowledge of the fundamentals of international law and international politics». Men hva innebærer det egentlig å ha kjennskap til «the fundamentals» i folkerett og internasjonal politikk? Hvordan skal jus-søkerne oppfylle kravet om å ha kjennskap til det grunnleggende i internasjonal politikk? Og hvordan skal statsvitenskapsstudenter oppfylle kravet om å ha kjennskap til det grunnleggende i folkeretten? Utad er det i alle fall uklart hvordan søkerne etter dagens ordning kvalifiserer for opptak basert på tilleggskravet om «knowledge of the fundamentals of international law and international politics».

Opptakskriteriene bør etter vårt syn derfor revideres slik at det presiseres hvor stort innslag det må være av *folkerett* i jusstudier man søker på grunnlag av (for eksempel 10 studiepoeng). Tilsvarende må det presiseres hvor stort innslag det må være av *internasjonal politikk* i statsvitenskap-utdanninger man søker på grunnlag av (for

eksempel 10 studiepoeng). Et utgangspunkt for angivelse av antall studiepoeng som skal kreves i henholdsvis folkerett og internasjonal politikk, kan tas ved å se hen til oppbygningen av bachelorutdanningene i jus og statsvitenskap ved utvalgte universiteter.

Etter komiteens syn viser behovet for en slik presisering seg også av at kriteriene for opptak, slik de gjelder nå, fremstår som noe vanskelig å administrere. Det vil gjerne lette og effektivisere opptaksprosessen hvis fakultetet – foruten motivasjonsbrevet – bare trenger å forholde seg til formell søknads-dokumentasjon.

Komiteen kan ikke se at studieprogrammets faglige innretning eller faglige nivå vil påvirkes av endringsforslaget angitt over.

9.2 Studieprogrammets læringsutbyttebeskrivelser, m.m., sett i sammenheng med nyere forskning og kunnskapsutvikling på fagområdet

Komiteen er også blitt bedt om å se nærmere på havrettsstudiets nivå og innhold relatert studieprogrammets læringsutbyttebeskrivelser, undervisningsaktiviteter, pensum, vurderingsmetoder, m.m. sett i sammenheng med nyere forskning og kunnskapsutvikling på fagområdet. Studieprogrammet ble evaluert i sin helhet i 2015/2016 av en ekstern komite. I evalueringsrapporten anbefalte komiteen at flere sider ved studieprogrammet burde oppdateres, deriblant læringsutbyttebeskrivelser, pensum og systematikk i innhenting og oppfølging av tilbakemeldinger av studentene. Disse anbefalingene er i stor grad fulgt opp.

Vi vil følge opp evalueringen fra 2015/2016 ved å rette oppmerksomheten mot studiets nivå og innhold i lys av hvordan nyere forskning og kunnskapsutvikling nyttiggjøres i studieprogrammet. Grunnlaget for vurderingen her er først og fremst studiets undervisningsaktiviteter, vurderingsmetoder, pensum og læringsutbyttebeskrivelser.

Undervisningsaktiviteter

Undervisningen i LL.M.-studiet består først og fremst av seminarer/kurs og forelesninger. Dette er en tradisjonell undervisnings-tilnærming, også i juridiske fag. Komiteen har studert detaljerte undervisningsopplegg for utvalgte kurs og finner det positivt at det synes å være et større omfang av seminarer/kurs enn forelesninger i undervisningen. Det er også positivt at det hentes inn gjesteforelesere som kan bidra med dybdekunnskap i

aktuelle temaer, samt at det i undervisningssammenheng er en tett forbindelse mellom studieprogrammet og forskningssenteret Norsk senter for havrett ved UiT.

Et viktig spørsmål for komiteen har vært i hvilken grad studieprogrammet fremmer studentaktiv læring. Kjerneelementene i aktiv læring er studentaktivitet og engasjement i læringsprosessen. Dette krever at studentene gjør meningsfulle læringsaktiviteter. Motsatsen er monolog fra kateteret.

Komiteen har ikke vært fysisk til stede i undervisningen i løpet av høstsemesteret 2022 eller vårsemesteret 2023. Informasjon som komiteen ellers har hatt tilgang til i form av skriftlig materiale og intervjuer avdekker imidlertid at *LL.M.*-programmet har et mål i forhold til at læringen skal legge til rette for at studentene selv deltar aktivt i undervisningen. Det er understreket i studiets emneplan at studentene har et viktig ansvar for egen læring. Denne tematikken var også oppe i komiteens intervju med emneansvarlig og faglærer.

Konkret nevnes at kurs-/seminarundervisningen i vesentlig grad består av problem-basert undervisning der det er forventet at studentene – på egen hånd eller i grupper – deltar aktivt gjennom muntlige presentasjoner, faglige diskusjoner og andre prosjekter. Med dette knyttes både undervisnings-format og fagstoff nærmere studentenes yrkespraksis. Studentene har obligatorisk innleveringsoppgave på kurset JUR 3050 (*General Law of the Sea*) og inviteres dessuten til å levere inn oppgaver for retting på frivillig basis i løpet av kursene. Slik kan de få tilbakemeldinger av faglærer både på materielle og metodiske ferdigheter. Prosedyre-konkurranse, slik nevnt i studiets emneplan, bidrar åpenbart også til studentaktiv læring.

Etter komiteens syn bør innslag av enkelte nye undervisningsaktiviteter likevel kunne vurderes. Studentene bør gjennom studiet for eksempel kunne få trening i å skrive utredninger som skal omhandle viktige og dagsaktuelle havrettslige problemstillinger. Slike kan jobbes med etter modell av offentlige utredninger, og gjerne som gruppearbeid. Ved å skrive fragmenter av en havforvaltningsplan eller utrede grunnlaget for en lov om vindkraft til havs, gis studenter mulighet til å produsere samfunnsnyttig arbeid samtidig som de lærer fag. Et formalisert samarbeid med potensielle oppdragsgivere for slike utredninger (departementer, direktorater, m.m.) kan bidra til å gjøre utdanningen mer samfunnsmessig relevant, samt at studentene blir bedre rustet til å håndtere

arbeidsoppgaver som ligner på slikt arbeid man får i arbeidslivet etter studiet (se også punktet om samfunnsrelevans nedenfor).

Å knytte læringen opp til pågående internasjonale prosesser i større grad kan også være en mulighet. Studentene kan for eksempel få kommentere på utkast til nye havrettslige avtaler som er under utvikling, som den nye FN-avtalen om biodiversitet i områder utenfor nasjonal jurisdiksjon (BBNJ) eller FNs årlige fiskeri- og havrettsresolusjoner. Kanskje kan man til og med vurdere praksis som et mulig valg-emne på studiet. Det finnes arbeidsplasser hvor studentene kan få jobbe med havrett, som for eksempel Fiskeridirektoratet, Miljødirektoratet, Sjøfartsdirektoratet, Kystverket, departementene, Fiskarlaget, m.m. Skulle man vurdere å innta slike aktiviteter i studiet må man imidlertid også drøfte hva som kan være et passende omfang. Det vil dessuten kreve tett oppfølging av studentene.

Komiteens hovedinntrykk er uansett at studieprogrammet allerede legger opp til at studentene skal delta aktivt i undervisningen. Det synes også å være en hensiktsmessig balanse og variasjon i studieprogrammets undervisningstilbud (forelesninger v. kurs, m.m.). Basert på intervju med enkelte av studieprogrammets studenter, finner komiteen det likevel på sin plass å bemerke at fordelingen av undervisningsmengde innenfor rammen av enkelte kurs, tidvis kan oppleves som noe skjevt av studentene. Periodevis rapporteres det om intensiv undervisningsaktivitet, påfulgt av en relativt lang periode uten undervisning i det hele tatt.

Vurderingsmetoder

Studentene på havrettsprogrammet vurderes underveis i JUR-3050 (*General Law of the Sea*), samt ved eksamener etter avslutningen av hvert kurs. I tillegg skal studentene skrive en masteravhandling under veiledning. Eksamener og masteravhandling bedømmes etter universitetets ordinære karaktersystem.

Opplegget for vurdering i hver av de fire kursene som inngår i studiet er noe ulikt. I JUR 3050 (*General Law of the Sea*) er det obligatorisk arbeidskrav i form av en hjemmeoppgave som må være godkjent for at kandidatene kan gå opp til eksamen. Det er etter komiteens vurdering hensiktsmessig at nettopp dette kurset inneholder en slik test. Starten av havrettsstudiet er sentralt for at studentene skal opparbeide seg grunnleggende

kunnskaper og ferdigheter i faget. Hjemme-prøven gir faglærerne anledning til å sikre visse minimumskrav til faglig progresjon tidlig i studiet.

Eksamensformen i tre av de fire obligatoriske kursene i studiet er sekstimers skoleeksamen. Eksamensformen i JUR-3053 (*Law of the Sea and the Arctic*) skiller seg ut ved at vurderingsformen består av en hjemmeeksamen, påfulgt av muntlig utspørring. Komiteen ser ikke åpenbare faglige grunner for at akkurat dette kurset skal ha en annen eksamensform enn de øvrige kursene i studieprogrammet. Vi mener likevel på generelt grunnlag at opplegget med hjemmeeksamen påfulgt av muntlig utspørring gir et bedre grunnlag for å vurdere studentens kunnskaper og læringsutbytte. Det bør vurderes om flere kurs kan få tilsvarende vurderingsordning. Men den kombinerte eksamensformen – sammenholdt med det obligatoriske arbeidskravet i JUR 3050 og masteravhandlingen – bidrar allerede til en hensiktsmessig balanse og variasjon i studiets vurderingsformer.

Pensum

Komiteen har sett nærmere på læringsressursene i faget og blant annet vurdert om pensumlitteraturen er faglig oppdatert. Vi har merket oss at det meste av den litteraturen som studentene skal lese er fra rundt årene 2015-2017, eller eldre. Det er likevel også flere innslag av nyere litteratur, særlig i emnene JUR-3052 (*Protection of the Marine Environment by International Law*) og JUR-3053 (*Law of the Sea and the Arctic*). Komiteen mener det er gjort et skjønnsomt og godt utvalg av litteratur innenfor alle kursene i faget med hensyn til kvalitet på de utvalgte publikasjonene. At noen publikasjoner er over 10 år gamle, betyr ikke nødvendigvis at de materielt sett er utdatert. Det er likevel enkelte nyere titler som nå bør vurderes som pensum i studiet, eventuelt som alternativ litteratur, herunder fjerde utgave av *The Law of the Sea*.¹²

Det forskes relativt mye i havets folkerett og tilfanget av forskningslitteratur innen alle de emnene som inngår i LL.M.-programmet, er stort. Komiteen har merket seg at det også er mye forskningslitteratur på pensum, typisk i form av vitenskapelige artikler og bokkapitler.

¹² Churchill, Robin, Vaughan Lowe, Amy Sander, *The Law of the Sea* (Manchester: Manchester University Press 2022).

Dette er positivt i den forstand at det bidrar til å knytte studiet tettere opp til forskningsfronten i faget. Fokus på forskningslitteratur lar seg også forsvare i lys av at studiet er myntet på viderekomne studenter.

Når et studium er så vidt preget av vitenskapelige artikler, m.m., som *LL.M.*-studiet i havrett, må emne-ansvarlig og faglærere imidlertid være oppmerksom på at forskningsartikler ikke primært er skrevet for studenter. Den pedagogiske innretningen/strukturen er vesentlig annerledes enn i en lærebok. Vi har merket oss at en del av pensumlitteraturen behandler intrikate problemstillinger, for eksempel litteraturen om maritim avgrensning. Studenter har i intervju med komiteen fremhevet at de finner en del av litteraturen i faget komplisert. Vi anmoder derfor om at faglærerne på studiet har et bevisst forhold til hvordan innholdet i relevante forskningsartikler sammenfattes på en god måte overfor studentene og at det forklares godt hvordan forskningslitteraturen og den tematikken som tas opp der knytter an mot lærebøkene som brukes i faget.

Læringsutbyttebeskrivelser

Studiet har læringsutbyttebeskrivelser både på overordnet nivå (for hele utdanningen) og på emnenivå (for hver del av utdanningen som gir studiepoeng). På overordnet nivå heter det at studentene «shall acquire knowledge, skills and general competence enabling them to hold positions dealing with law of the sea issues». I tråd med Kvalifikasjonsrammeverket for høyere utdanning er det videre presisert hva som ligger i kravene til «knowledge, skills and general competence» (kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse). Tilsvarende er det utførlige læringsutbyttebeskrivelser innenfor hvert emne av utdanningen, slik det for eksempel heter under JUR 3050 (*General Law of the Sea*) at «having passed the exam, the student shall have acquired advanced knowledge on the various maritime zones and their legal status».

Studiet har tydelige læringsutbyttebeskrivelser. Dette bidrar til at undervisningen lettere kan følges godt opp og at studentene øker sin sluttkompetanse i faget. Det er komiteens syn at både studenter, undervisere, og undervisningsledere gjennom læringsutbyttebeskrivelsene i masterstudiet kan skaffe seg god oversikt over hva som skal være resultatet av læringsprosessene i havrettsutdanningen.

Nærmere undersøkelser av hvorvidt det bør gjøres endringer i studieprogrammets faglige innhold og studiets overordnede struktur, har også stått sentralt i komiteens arbeid.

Generelt vil vi mene at alle kursene som tilbys i studiet adresserer sentrale havrettslige problemstillinger.

Den første modulen (JUR 3050 *General Law of the Sea*) treffer godt som en introduksjon i faget. Noen av temaene utdypes i JUR 3054 (*General Law of the Sea II*). Det er omfattende læringskrav i begge kurs. Et utvalg studenter har overfor komiteen beskrevet de første to modulene som krevende, særlig hensett til alt fagstoffet som skal gjennomgås. Komiteens syn er imidlertid at både pensum-mengde og materielle læringskrav ikke fremstår urimelig belastende for viderekomne studenter. Men fakultetet må være oppmerksomme på at det dels er tale om et komplisert rettsområde hvor det kan være utfordrende å bygge seg opp god forståelse i løpet av relativt kort tid (for eksempel i relasjon til reglene om fastsettelsen av kontinentalsokkelens yttergrense utenfor 200 nautiske mil, tvisteløsningssystemet i FNs havrettskonvensjon, m.m.).

Ut ifra læringskrav, læreplan, undervisning, m.m., fremstår det noe usikkert for oss om studentene i det første kurset (JUR 3050: *General Law of the Sea*) i tilstrekkelig grad gjøres kjent med havrettens historie og hvordan havretten henger sammen med og har forbindelseslinjer til andre deler av folkeretten. Det er uklart om særegenhetene ved havretten som folkerettsdisiplin fremheves, for eksempel slik havretten er ett av de (få) internasjonale rettsområdene der det fortsatt pågår aktiv traktatproduksjon. Utfordringer med implementering på havrettsfeltet, for eksempel slik man har en egen seksjon om vitenskapelig teknologioverføring i FNs havrettskonvensjon som knapt har vært i bruk siden traktaten trådte i kraft, kan fremheves. Slike generelle perspektiver synes å kunne integreres noe bedre i første del av masterstudiet.

Det er heller ikke umiddelbart innlysende hva som begrunner utvalget av rettsområder på JUR 3054 (*General Law of the Sea II*), altså hvorfor det skal være slike dybdestudier av akkurat maritim avgrensning/fastsettelse av yttergrenser, tvisteløsning, vitenskapelig havforskning og maritim sikkerhet. Utvalget av disse emnene lar seg forsvare hensett til at de står sentralt i havretten. Men her bør fakultetet ha for øye at også andre havrettstemaer kan sies å være like sentrale. Komiteen har full forståelse for at tilgang til relevante lærekrefter, faglærere, m.m., kan påvirke sammensetning av en emneportefølje, men rettsområdene som behandles i denne del av studiet synes å ha ligget fast siden 2013/2014.

Så er det også enkelte mer generelle temaer som i mindre grad synes fremtredende i det studentene gjennomgår i studiets første semester, for eksempel:

- et systematisk og overordnet fokus på internasjonale institusjoners rolle i havretten;
- hvilken rolle ikke-statlige aktører (NGO-er, epistemiske samfunn, eksperter, m.m.) spiller i havretten;
- et generelt perspektiv på hvordan havretten har forbindelseslinjer og samvirker med andre folkerettsområder (forholdet mellom havrett og menneskerettigheter, internasjonal handelsrett, internasjonal flyktningerett, m.m.);
- perspektiver og refleksjoner i forhold til om havretten egentlig er et rettferdig rettssystem, særlig hensett til utviklingslandenes stilling og fordeling av havets ressurser.

Det er vår anbefaling at sammenhengen mellom JUR 3050 (*General Law of the Sea*) og JUR 3054 (*General Law of the Sea II*) vurderes nærmere. Hensett til læringsutbyttebeskrivelsene er det en relativt stor grad av overlapp mellom innholdet i kursene. Et alternativ kunne derfor være (å gå tilbake til) en ordning der de to kursene er ett større introduksjonskurs til sammen, og så heller legge inn flere obligatoriske arbeidskrav underveis i høstsemesteret (typisk flere hjemme-prøver med godkjent/ikke godkjent). Da kan man stadig tillate seg å gå mer i dybden om enkelte emner, men uten å være bundet til det mer rigide utvalget av emner som nå utgjør JUR 3054 (*General Law of the Sea II*). Dette innebærer at man vil måtte justere læringskravene i JUR 3050 (*General Law of the Sea*), for eksempel at kunnskapskravet til reglene om maritim avgrensning («knowledge») gjøres om til krav om god forståelse («advanced knowledge»).

Komiteen vil for øvrig nevne at vi har bitt oss merke i en semantisk detalj vedrørende navnet på de innledende kursene i studiet; JUR-3050 *General Law of the Sea* og JUR-3054 *General Law of the Sea II*. Bruken av begrepet «general» kan indikere at det bare er havrettens sedvanerettsregler som tas opp i denne del av studiet. Kanskje hadde terminologien «*Introduction to the Law of the Sea*», e.l., vært en mer dekkende tittel for akkurat disse kursene.

Havrettseglene om miljøbeskyttelse og forvaltning av marine ressurser er viktige. Det er komiteens syn at JUR 3052 (*Protection of the Marine Environment by International Law*) dekker aktuelle problemstillinger innen dette feltet på en god måte. Læringsutbyttebeskrivelsene og pensum dekker også den pågående politiske prosessen med utviklingen av nye traktatregler for havområder utenfor nasjonal jurisdiksjon. Det berømmes at studentene synes å bli gitt en bred introduksjon til folkerettsreglene om miljøbeskyttelse og ressursforvaltning, samt at også havrettslige problemstillinger knyttet til klimaendringer tas opp.

Samlet sett er innholdet i JUR 3052 (*Protection of the Marine Environment by International Law*) omfattende og variert. Pensum er stort og dominert av forskningslitteratur. Emnet er etter komiteens syn ikke mer krevende enn det som kan forventes på dette studienivået. I lys av den faglige og samfunnsmessige relevans som temaene i dette kurset har, mener komiteen likevel at det kan vurderes å vie dette kurset enda større plass i studiet.

I JUR 3053 (*Law of the Sea and the Arctic*) behandles havrettslige problemstillinger som gjør seg særskilt relevante i Arktis. Når man har valgt et spesielt fokus på Arktis, finner komiteen det positivt at temaer som maritime soner, grunnlinjer, Svalbardtraktatens havrettslige dimensjon og fokus på urfolks rettigheter i havet tas opp.

Vi ser det slik at Arktis fortsatt bør ha en tydelig plass i et havrettsstudium ved UiT. Det har likevel vært et sentralt spørsmål for komiteen om studieprogrammet i tilstrekkelig grad også fremmer forståelsen for andre maritime regioner og de havrettslige utfordringene som mange utviklingsland i dag står overfor. Det er flere havområder der implementeringen av havets folkerett ikke går like knirkefritt som i Arktis. Et utvalg av slike regioner burde også kunne få en mer fremskutt posisjon i studiet, i alle fall i et komparativt perspektiv.

Vi har imidlertid forståelse for at fakultetet her står overfor et strategisk dilemma. Studenter som komiteen har pratet med, fremhever at fokuset på Arktis er noe av det som har trukket dem til havrettsstudier i Tromsø og Norge. Samtidig er både samfunnsrelevansen og den faglige relevansen av at studentene opparbeider seg kunnskaper om havrettsutfordringer i andre maritime regioner, minst like stor.

Det er komiteens anbefaling at studentene avslutter sitt studium med å skrive en masteravhandling under veiledning. Obligatorisk introduksjonskurs i forkant av

masteravhandlingen bør opprettholdes. Fakultetet bør også videreføre ordningen med emnebank over temaer som egner seg for masteroppgaver. Det er viktig at emnebanken er ajourført.

Vi har nærmere drøftet masteravhandlingens omfang. Det nåværende omfang på masteroppgaven (37-55 sider) er etter vårt skjønn et godt format for en studentavhandling; studentene får anledning til å fordype seg i et tema i omtrent samme omfang som en vitenskapelig artikkel. Samtidig mener vi studentene bør kunne få større valgfrihet i den avsluttende delen av sitt havrettsstudium. De som er interessert i å skrive en større avhandling (60 studiepoeng), bør kunne få muligheten til det.

Nærmere om programdesign

En fordel med dagens intensive *LL.M.*-ordning er at studentene lærer mye på relativt kort tid. Vi har også et inntrykk av at det nåværende studieprogrammet, slik det lar seg fullføre i løpet av ett kalenderår, er attraktivt blant studentene.

Komiteen ser det likevel slik at man ved relativt enkle grep kan utvide studieprogrammet til 120 studiepoeng, og slik at det blant annet kan kvalifisere direkte for opptak til fakultetets Ph.D.-program. Dette vil bidra til videre utdanningsmuligheter.

En utbygging av studieprogrammet kan skje ved forøkning av kursporteføljen. En mer fleksibel løsning er likevel å gi studentene et valg mellom å skrive en 30 studiepoengs masteravhandling innenfor dagens *LL.M.*-program eller velge et fullt havrettslig masterløp som avsluttes med en avhandling på 60 studiepoeng.

10. Relevanskvalitet

Komiteen har i sitt arbeid også hatt særskilt fokus på studiets samfunns- og arbeidslivsrelevans, herunder sammenhengen mellom studieprogrammets omfang, faglige innretning og videre utdannings- og/eller yrkesmuligheter.

Først av alt vil vi i denne sammenheng knytte noen bemerkninger til studiets navn og læringsutbyttebeskrivelser.

Komiteen mener at det gjeldende navnet på studieprogrammet - «*LL.M. Law of the Sea*» - er faglig dekkende. Det er god sammenheng mellom studiets navn og det faglige innholdet i studiet. Navnet angir også studiets nivå (masterstudium) på en god

måte. Studiets navn kommuniserer også godt overfor omverdenen. Studenter, arbeidsgivere, m.m., får gjennom navnet en god forståelse av studiets innhold.

Relatert til studiets læringsutbyttebeskrivelser finner komiteen det på generelt grunnlag positivt at i stedet for å beskrive arbeidsmetoder og hvordan studenten skal ha lært, er studentenes kvalifikasjoner satt i sentrum. I læringsutbyttebeskrivelsene både på overordnet nivå og på emne-/kursnivå, synes man å ha sett for seg arbeidsgivere som målgruppe. Disse er gjerne ikke opptatt av hva slags oppgaver eller aktiviteter studentene har gjennomført i utdanningen, men hva de kan bruke kompetansen sin til. Således finner komiteen det positivt at læringsutbyttene i studieprogrammet først og fremst er en beskrivelse av hva kandidaten skal kunne, vite og hva de er i stand til å gjøre.

Beskrivelsene i studieprogrammet synes derfor også å kommunisere godt med både fagfolk på rettsområdet, potensielle arbeidsgivere og med studenter som ennå ikke er sosialisert inn i kunnskapsfellesskapet. Læringsutbyttebeskrivelsene gir etter vårt syn god innsikt i utdanningens faglige innhold og profil, men uten å være så spesifikke og lite fleksible at en hvilken som helst endring i utdanningen vil måtte medføre endring i læringsutbyttet.

I forhold til opptakskriterier og studentenes fagbakgrunn vil komiteen understreke det positive ved at havrettsstudiet også er åpent for studenter med grunnutdanning i statsvitenskap. Relevante arbeidsgivere for studiets uteksaminerte – de være seg offentlige myndigheter, interesseorganisasjoner eller arbeidsgivere fra næringslivet – er ikke bare interessert i å ansette rendyrkede jurister. I forlengelse av dette er det etter vårt syn også viktig at fakultetet ytterligere søker aktiv inkludering i studiet av potensielle arbeidsgivere og næringslivsaktører som gjesteforelesere, m.m. Vi har tidligere i rapporten også understreket at det kan være et behov for flere arbeidslivsorienterte studentaktiviteter som knytter an mot relevante problemstillinger fra arbeidslivet, typisk skriving av utredninger eller evalueringer. Slik praksis vil ikke bare bidra til å forberede studentene til arbeidslivet; det gir også en mulighet for å inkludere aktuelle oppdragsgivere direkte i studiets gjennomføring.

Så vidt våre undersøkelser har kunnet bringe på det rene er ikke etterspørselen etter studenter med havrettslig spesialiseringen veldig stor, i alle fall ikke i Norge. Arbeidsmarkedet er i vesentlig grad knyttet offentlig forvaltning. Men også NGO-er er interessert i havrettslig kompetanse, særlig i forbindelse med regelverksarbeid som gjøres

internasjonalt. Et perspektiv som fakultetet imidlertid bør være oppmerksomme på, er at arbeidsgivere ikke nødvendigvis selv vet at de trenger nettopp havrettsjurister. Studieprogrammet bør derfor kontinuerlig gjøre bestrebelser på å synliggjøre samfunns- og arbeidslivsrelevansen av den kompetansen de utdanner.

Komiteen finner likevel grunn til å påpeke at studieprogrammet synes å ta opp et passende antall studenter. For jurister er en spesialisering i havrett en like relevant inngang til profesjonsyrket som en hvilken som helst annen jus-spesialisering. Vi ser at uteksaminerte studenter med en *LL.M.* fra Tromsø jobber i ulike jus-bransjer, herunder som advokater. Studenter på havrettsstudiet kommer dessuten fra vidt ulike deler av verden. Etter ferdige studier i Tromsø later det til at de fleste reiser tilbake dit de kommer ifra. Utdannelsen vil derfor tas i bruk og bidra til kapasitetsbygging flere steder i verden, herunder også i små øystater under utvikling (SIDS), utviklingsland og kystløse stater.

I forhold til samfunnsrelevansen av studiets faglige innretning finner komiteen det i utgangspunktet positivt at studiet har et fokus på Norge og Tromsøs nære havområder – at studiet har en Arktisk dimensjon. Dette er som nevnt også noe av det som trekker både norske og utenlandske studenter til Tromsø. Vi finner det klart at studiet tilbyr et relevant og helhetlig studium. Komiteen mener likevel at studieprogrammets *globale* relevans kan styrkes ytterligere ved et større og systematisk fokus på havrettslige utfordringer i andre maritime regioner også, for eksempel i det Sørøst-Atlanteren. I denne forbindelse vil vi bemerke at *LL.M.*-studiet i havrett ved UiT per dags dato er det mest aktive og robuste havrettsstudiet som finnes; en noe bredere regional profil i studiets emneportefølje vil kanskje kunne gjøre studiet enda mer attraktivt i andre deler av verden og forberede studentene enda bedre på en internasjonal karriere.

11. Rammekvalitet, faglig bærekraft og strategisk betydning

Utover mandatet finner vi også grunn til å knytte noen merknader til kvalitet på læringsmiljø, infrastruktur, m.m. Vi har merket oss at studentene generelt synes å se positivt på undervisningen, tilbakemeldinger og vurderinger i *LL.M.*-studiet. Etter vårt skjønn fremstår det også slik at studiene stimulerer til et godt læringsmiljø, både fysisk, organisatorisk og pedagogisk. Studentene stimuleres til faglig engasjement, selvstendighet og kreativitet. De inkluderes godt i faget og fagmiljøet. Terskelen for å

oppsøke både administrative tjenester og vitenskapelig ansatte blir beskrevet av studentene som «very low».

Et positivt aspekt er også hvordan studentene møter forskning i havrettsstudiet. Vi har pekt på at forskningslitteratur utgjør en vesentlig bestanddel av studentenes pensum. Havrettsstudiet i Tromsø er imidlertid også godt forankret i forskning på annet vis. Fagmiljøet som driver studiet, har god havrettslig forskningskompetanse som ivaretar studieprogrammets behov. Studiet er tett knyttet opp til det største og mest aktive havrettsmiljøet i Norge, Europa og verden: Norsk senter for havrett. Senteret leverer forskning av topp internasjonal kvalitet.

Det juridiske fakultets ledelse har i samtale med komiteen beskrevet havrettsstudiet som «kronjuvelen» i fakultetets faglige portefølje. Sett utenfra er en slik beskrivelse også treffende. I folkerettslige kretser, så vel nasjonalt som internasjonalt, er UiT mest av alt kjent for sin havrettsforskning og sitt *LL.M.*-studium i havrett. Hensett til det som er sagt like ovenfor om Norsk senter for havrett, mener komiteen at UiT fortsatt har de fremste forutsetninger for fortsatt å tilby en god og attraktiv *LL.M.*

12. Konklusjoner og anbefalinger

Komiteen har følgende forslag til kortsiktige utbedringstiltak:

- Spesifisere omfangskrav til fordypning i folkerett og internasjonal politikk som grunnlag for opptak til studiet.
- Foreta enkelte pensumoppdateringer.
- Vurdere navneendring på de to innledende kursene i faget (*JUR 3050 General Law of the Sea* og *General Law of the Sea II*).
- Vurdere om det kan gjøres mer i forhold til variasjon og balanse i studieprogrammets undervisnings- og vurderingsformer, herunder inkludering av flere arbeidslivsorienterte læringsaktiviteter.
- Vurdere eksamensformen i studiets kurs, herunder om flere kurs bør ha hjemmeeksamen påfulgt av muntlig utspørring.

Komiteen har følgende forslag til mer langsiktige utbedringstiltak:

- Vurdere sammenhengen og overlapp mellom de to innledende kursene i faget (*JUR 3050 General Law of the Sea* og *General Law of the Sea II*).

- Vurdere inkludering av enkelte andre generelle temaer i studiets første semester, for eksempel et mer systematisk fokus på internasjonale institusjoners rolle i havretten, hvilken rolle ikke-statlige aktører spiller i havretten, samt implikasjoner av at havretten får tettere og tettere bånd til andre folkerettsområder (forholdet mellom havrett og menneskerettigheter, internasjonal handelsrett, internasjonal flyktningerett, m.m.).
- Vurdere om temaene inntatt i JUR 3052 (*Protection of the Marine Environment by International Law*) kan gis større plass i studiet.
- Opprettholde fokus på sentrale havrettslige problemstillinger i Arktis, men i studiet også legge opp til et større fokus på andre hav-regioner.
- Gi studentene valget mellom å skrive masteravhandling på 30 eller 60 studiepoeng.

Oslo og Mariehamn, 28. februar 2023

Øystein Jensen

Sonja Elin Kleven Jakobsen

Henrik Ringbom